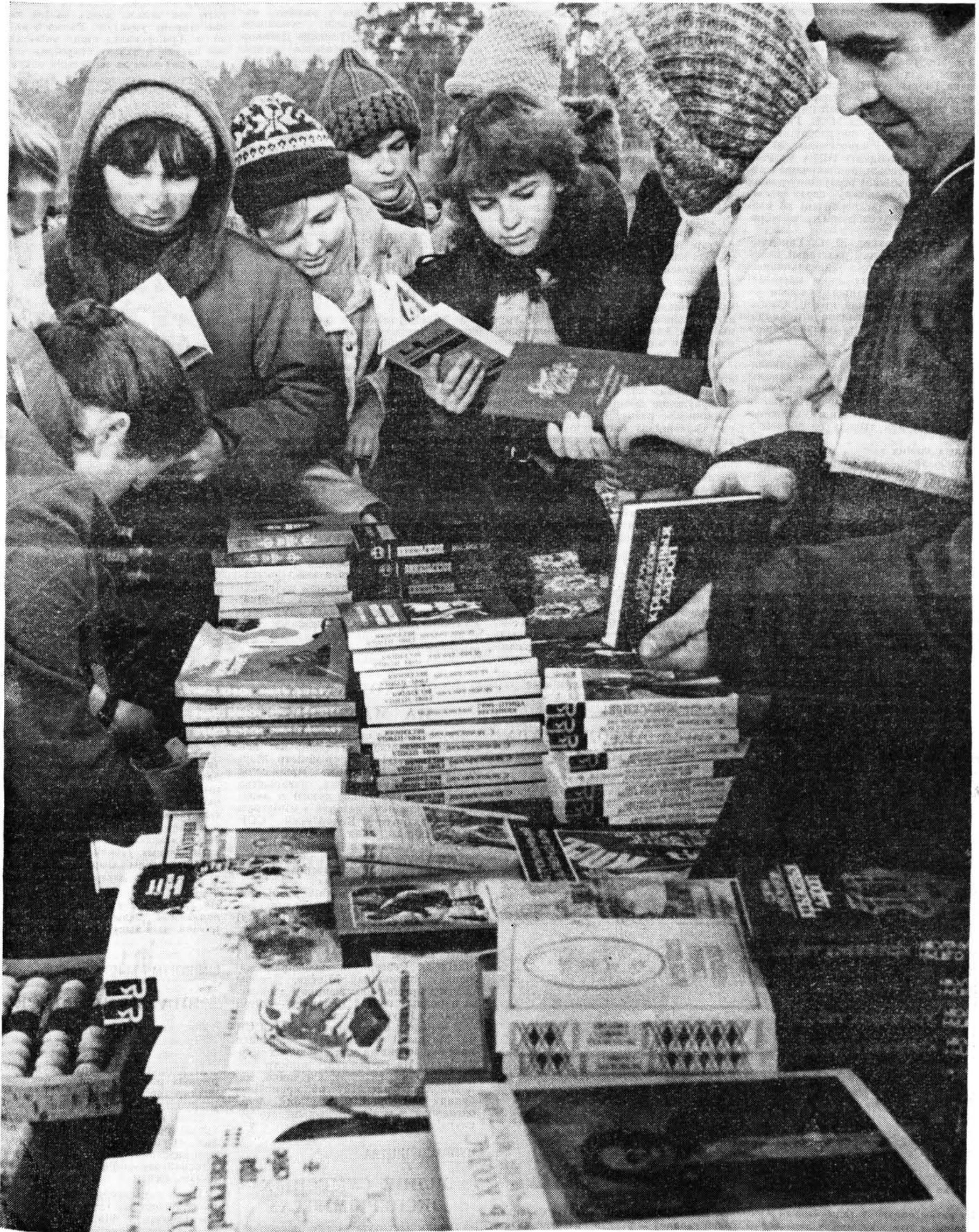

Голас Радзімы

№ 47 (1929)
21 лістапада 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Ажыўлена было на кніжным кірмашы, які адбыўся на Стаўбцоўшчыне ў вёсцы Акінчыцы, на радзіме народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. Кніжны кірмаш — толькі адна з падзей новага літаратурнага свята, якое назвалі Каласавінамі. Сёлетняе свята — пачатак традыцыі. Штогод яно будзе праводзіцца ў пачатку лістапада. [Фотарэпартаж «Каласавіны» змешчаны на 6-й стар.]

падзеі • людзі • факты

падзеі • людзі • факты

падзеі • людзі • факты

СУСТРЭЧА

М. С. ГАРБАЧОВА З

ДЭЛЕГАЦЫЯЙ

КАНГРЭСА ЛАЎРЭАТАЎ
НОБЕЛЕЎСКАЙ ПРЭМІІ

Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў прыняў 13 лістапада ў Крамлі дэлегацыю кангрэса лаўрэатаў Нобелеўскай прэміі міру, які адбыўся 25—27 кастрычніка ў Маастрыхце (Галандыя). У саставе дэлегацыі — лаўрэат Нобелеўскай прэміі Джордж Уолд (ЗША), Тэо Кніпенберг, Сузана Габрыель (Нідэрланды), Алоіс Энглендэр — сакратар Федэрацыі лаўрэатаў Нобелеўскай прэміі (Аўстрыя).

Дэлегацыя ўручыла М. С. Гарбачоў зварот кангрэса лаўрэатаў Нобелеўскай прэміі, адрасаваны М. С. Гарбачоў і прэзідэнту ЗША Р. Рэйгану. У ім вучоныя, заклапочаныя лёсам свету, заклікалі кіраўнікоў дзвюх самых вялікіх дзяржаў свету дасягнуць у Жэневе дагаворнасці аб канкрэтным плане ўсеабдымнага раззбраення.

Прыняўшы зварот, М. С. Гарбачоў звярнуўся да членаў дэлегацыі.

Ён адзначыў, што з задавальненнем прымае зварот, пад якім паставілі свае подпісы выдатныя вучоныя — лаўрэаты Нобелеўскай прэміі. Савецкае кіраўніцтва разглядае яго як дакумент велізарнага агульначалавечага значэння.

Мы ў СССР лічым, сказаў ён, што няма сёння задачы больш неадкладнай і важнай, чым перакрыць каналы для далейшага накаплення ядзернай зброі, прычым усё больш вытанчаных яе відаў і адначасова нагдуха зачыніць дзверы для выхаду са зброй у космас.

Наша краіна высокая цэніць гуманістычную традыцыю сапраўдных вучоных, заўсёды займаўшых актыўную пазіцыю ў пытаннях вайны і міру, — традыцыю, ля вытокаў якой стаялі Нільс Бор, Альберт Эйнштэйн, Фрэдэрык Жаліо-Кюры. У вашым звароце, адзначыў прамоўца, справядліва падкрэсліваецца, што мужнасць сёння патрабуецца не ў падрыхтоўцы да вайны, а ў дасягненні міру.

Вы ведаеце, сказаў Генеральны сакратар ЦК КПСС, што наша краіна прапануе ўдвая скараціць ядзерныя сродкі СССР і ЗША, якія дасягаюць тэрыторый адзін аднаго. Мы спынілі ўсе выпрабаванні ядзернай зброі. У аднабаковым парадку ажыццёўлена і скарачэнне ракет сярэдняй дальнасці ў Еўропе. Мы гатовы заключыць дагавор аб ненападзенні, пайсці на стварэнне зон, свабодных ад ядзернай і хімічнай зброі.

М. С. Гарбачоў даў палітычную кваліфікацыю амерыканскай «стратэгічнай абароннай ініцыятыве» (САІ), падкрэсліў яе яўна імперскую накіраванасць на тое, каб забяспечыць перавагу — ваенную і тэхналагічную — над іншымі дзяржавамі.

УВЕКАВЕЧАННЕ ПОДЗВІГУ

За ратны подзвіг у гады Вялікай Айчыннай вайны дванаццаці гарадам Савецкай краіны, у тым ліку Мінску, прысвоены званні гарадоў-герояў, а Брэсцкай крэпасці — крэпасць-герой. На плошчы Перамогі беларускай сталіцы ў іх гонар усталяваны гранітныя пліты з залатымі зоркамі. А нядаўна тут адбылося адкрыццё памятных знакаў і закладка на вечнае захаванне капсулы з зямлёю гарадоў-герояў Мурманска і Смаленска, якія ўдасцелены гэтых высокіх званняў сёлета, у год 40-годдзя Перамогі.

НА ЗДЫМКУ: закладка капсулы з зямлёю горада-героя Смаленска.

Фота Г. УСЛАВА.

У заключэнне прамовы ён пажадаў членам дэлегацыі кангрэса лаўрэатаў Нобелеўскай прэміі паспехаў у плённай навуковай дзейнасці, на высакароднай ніве адстойвання справы міру.

НА СЕСІІ ААН

ВЫСТУПЛЕННЕ
ПРАДСТАЎНІКА БССР

Выступаючы на пленарным пасяджэнні 40-й сесіі Генеральнай Асамблеі ААН па пытанню аб міры, стабільнасці і супрацоўніцтве ў Паўднёва-Усходняй Азіі, пастаянны прадстаўнік БССР пры ААН А. Шэльдаў адзначыў, што, парушаючы законны інтарэсы народаў Індакітая, агрэсіўныя імперыялістычныя сілы, перш за ўсё ЗША, ажыццяўляюць палітыку ваеннага разбою і грубага ўмяшання ў іх унутраныя справы.

Прамоўца адзначыў, што даўно прыйшоў час зразумець, што накіраванасць і змест грамадска-палітычных і сацыяльна-эканамічных пераўтварэнняў, якія ажыццяўляюцца народамі Індакітая, у тым ліку і кампучыйскім народам, носіць незваротны характар, незалежна ад таго, падабаецца гэта каму-небудзь ці не.

Дасягненне міру, стабільнасці і наладжванне супрацоўніцтва ў вырашэнні назапашаных праблем у ПУА магчымы толькі на падставе роўнасці, павялічэння законных інтарэсаў кожнай групы краін, адмовы ад навязвання сваёй волі адзін аднаму і выключэння магчымасці ўмяшання звонку.

Важнасць палітычнага клімату ў ПУА не з'яўляецца ізаляваным працэсам. Неабходна агульнае аздаравленне абстаноўкі ў азіяцка-ціхаакіянскім раёне. Гэтану, несумненна, садзейнічаў бы станоўчы водгук усіх размешчаных там краін на прапанову СССР па разгляду ўсяго комплексу пытанняў, што адносяцца да забеспячэння бяспекі і раўнапраўнага супрацоўніцтва дзяржаў Азіі, а таксама на прапановы МНР, дзяржаў Індакітая, КНДР, якія служаць мэтам ператварэння Азіі ў кантынент міру, стабільнасці, добраўладжвання і супрацоўніцтва. Гэтану ў немалой ступені садзейнічала б і ажыццяўленне рашэнняў ААН па стварэнню зоны міру ў Індыйскім акіяне.

У заключэнне А. Шэльдаў выказаў надзею на тое, што абмеркаванне данага пытання на бліжэйшай сесіі Генеральнай Асамблеі ААН паслужыць добрым стымулам у справе нармалізацыі абстаноўкі ў ПУА і ператварэння гэтага рэгіёна ў зону трывалага міру, стабільнасці і супрацоўніцтва.

УРАЧЫСТЫЯ СХОДЫ

СВЯТА АНГОЛЬСКАГА
НАРОДА

Урачысты сход прадстаўнікоў грамадскасці, прысвечаны 10-й гадавіне абвяшчэння незалежнасці Анголы і ўс-

танаўлення дыпламатычных адносін паміж СССР і НРА, адбыўся ў Мінску. Яго адкрыў старшыня Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі А. Ваніцкі.

Намеснік старшыні Мінскага гарвыканкома М. Мясніковіч адзначыў, што савецкія людзі выказваюць гарачую салідарнасць з барацьбой ангольскага народа за абарону свайго суверэнітэту і рэвалюцыйных заваёў, за ажыццяўленне сацыяльна-эканамічных пераўтварэнняў. Свой уклад у развіццё савецка-ангольскіх адносін, трывалым фундаментам якіх з'яўляецца Дагавор аб дружбе і супрацоўніцтве паміж СССР і НРА, уносяць працоўныя Беларусі, гарады-пабрацімы Мінск і Луанда.

Старшыня зямляцтва ангольскіх студэнтаў, якія вучацца ў Мінску, Антонію К. Д. Тэйшэйра расказаў аб гераічнай барацьбе свайго народа пад кіраўніцтвам МПЛА — партыі працы супраць паўднёваафрыканскіх расістаў. Ён выказаў словы падзякі за дапамогу і падтрымку, якія аказваюць СССР і іншыя краіны сацыялістычнай садружнасці яго радзіме.

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

ДЭЛЕГАЦЫЯ З
ВОСТРАВА СВАБОДЫ

У Мінску пабывала дэлегацыя Кубінскага інстытута дружбы народаў і Асацыяцыі кубіна-савецкай дружбы на чале з першым прарэктарам Гаванскага ўніверсітэта, членам праўлення асацыяцыі Арманда Перэсам Пердома. Дэлегацыя прымала ўдзел у мерапрыемствах, прысвечаных 68-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Госці сустрэліся з кіраўніцтвам Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, актывістамі рэспубліканскага аддзялення Таварыства савецка-кубінскай дружбы. Яны аглязелі экспазіцыі Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Дома-музея І з'езда РСДРП, ВДНГ БССР.

У праграме знаходжання дэлегацыі былі таксама сустрэча з выкладчыкамі і студэнтамі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна, наведванне мемарыяльнага комплексу «Хатынь», Кургана Славы.

ДНІ СССР

ЗНАХОДЖАННЕ
НА МАЎРЫКІІ

Дружалюбныя савецка-маўрыкійскія адносіны развіваюцца стабільна, заявіў у Порт-Луі прэм'ер-міністр Маўрыкія Аніруд Діагнот. Прымаючы дэлегацыю Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі на чале з міністрам аховы здароўя Беларускай ССР М. Саўчанкам, якая знаходзілася на Маўрыкіі ў сувязі з днямі СССР, кіраўнік урада падкрэсліў, што двухбаковае супрацоўніцтва паспяхова развіваецца ў розных галінах.

Сёлета Дні СССР на Маўрыкіі праводзіліся на прыкладзе Беларускай ССР. У гістарычным музеі Порт-Луі адкрылася выстаўка беларускіх народных промыслаў, на якой прадстаўлены работы майстроў Бабруйска і Магілёва. Разгорнута экспазіцыя малюнкаў школьнікаў Мінска. Асобны раздзел прысвечаны жыццю і дзейнасці народных паэтаў Беларусі — Янкі Купалы і Якуба Коласа.

З выпадку правядзення Дзён СССР на Маўрыкіі ў Порт-Луі адбылася прэс-канферэнцыя для мясцовых журналістаў. На ёй выступіў міністр аховы здароўя БССР М. Саўчанка, які падрабязна расказаў аб працоўных буднях рэспублікі, у тым ліку аб дасягненнях у галіне медыцынскага абслугоўвання насельніцтва.

СУПРАЦОЎНІЦТВА

ВЫНІК СУМЕСНЫХ
ЭКСПЕРЫМЕНТАЎ

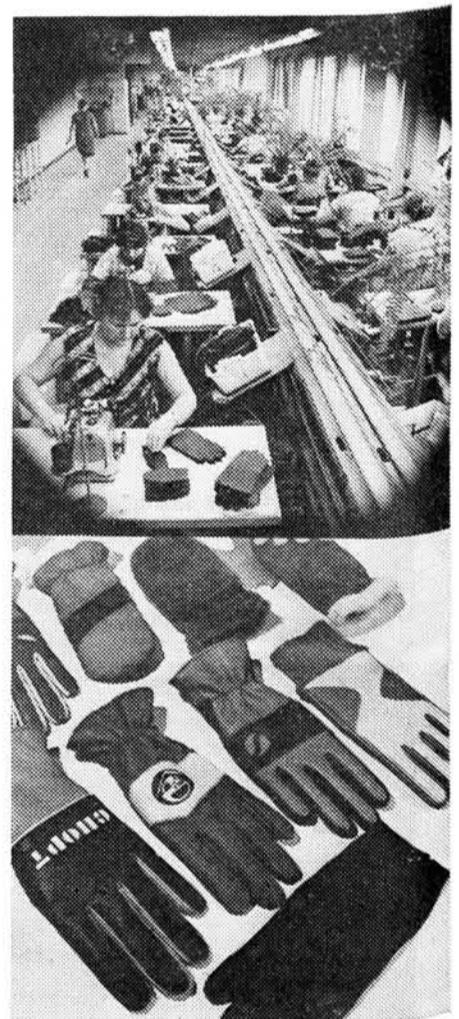
Амаль дзесятую частку прыроднага газу, вугалю і мазуту можна зберагчы на электрастанцыях з дапамогай дымавых датчыкаў кантролю паўнаты згарання паліва, прапанаваных вучонымі Беларусі і ГДР. Хутка рэагуючы на змяненні ў саставе выкідваемых газаў, яны дазваляюць аператыўна

кіраваць работай катлоў і павышаюць такім чынам эканамічнасць абсталявання. Гэта пацвердзілі вытворчыя выпрабаванні навінкі на Мінскай цэлацэнтралі.

Тэрмамагнітныя газааналізатары, якія прымяняліся да апошняга часу, ужо не задавальняюць энергетыкаў, паколькі яны рэагуюць на парушэнне рэжыму работы катла толькі праз некалькі мінут, сказаў прафесар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, доктар хімічных навук А. Вечар. За гэты час вельмі многа паліва паспявае згарэць упустую. Разам з калегамі з Грайфсвальдскага ўніверсітэта мы паставілі задачу скараціць час рэакцыі датчыка да некалькіх секунд.

Датчыкі, створаныя ў выніку сумесных эксперыментаў, аказаліся вельмі танымі, паколькі вырабляюцца з вокіслаў шырока распаўсюджаных у прыродзе металаў.

ТАВАРЫ ДЛЯ НАРОДА

Тры з палавінай мільёны пар пальчаткаў адпраўляе штогод гандлёвым арганізацыям краіны Гродзенская фабрыка пальчаткавых вырабаў. Калектыў прадпрыемства ўважліва сочыць за попытам, пастаянна абнаўляе іх асартымент. Вялікую ўвагу ўдзяляюць на фабрыцы стварэнню арыгінальных узораў сённяшняй маладзёжнай моды, шырока выкарыстоўваюць элементы дэкаратыўнага аздаблення.

НА ЗДЫМКАХ: у пашывачным цэху; малядзёжныя пальчаткі і рукавічкі для дзяцей, якія выпускае фабрыка.

СІМПОЗИУМ І ВЫСТАЎКА

ЗНАЁМЯЦЬ ФІНСКІЯ
ФІРМЫ

З тэхналогіяй збору і сушэння калічэўных раслін і грыбоў, навінкамі ў пчалярстве знаёмяцца спецыялісты рэспублікі на фінскім сімпозіуме і выстаўцы, якія адкрыліся ў Мінску. Яны арганізаваны актывічным таварыствам «Сунева» і фірмай «Марлемі» пры садзейні ўсеаюзнага таварыства «Экспацэнтр». Гандлёва-прамысловай палаты СССР.

Наша актывінернае таварыства спецыялізуецца на гандлі паміж Савецкім Саюзам і Фінляндыяй галоўным чынам спажывецкімі таварамі, сказаў намеснік дырэктара-распарадчыка «Сунева» Раўно Каурья. Акрамя таго, яно экспартуе ў Савецкі Саюз прадукцыю іншых фірм. Спадзяёмся, што сёлетні сімпозіум і выстаўка ў Мінску памогучь нам набыць надзейных гандлёвых партнёраў.

БУДНІ СЕЛЬСКОЙ БАЛЬНІЦЫ

ЗА ЗДАРОЎЕ ЧАЛАВЕКА

«Грамадзяне Беларускай ССР маюць права на ахову здароўя. Гэта права забяспечваецца бясплатнай кваліфікаванай медыцынскай дапамогай, якая аказваецца дзяржаўнымі ўстановамі аховы здароўя».

(Канстытуцыя БССР, артыкул 40).

Я ехаў у аддалены ад Мінска куток, у вёску Індур, што на Гродзеншчыне, каб расказаць пра адну з сельскіх бальніц Беларусі. Начны рэйс цягніка быў на зыходзе. Гаваркі спадарожнік, вучоны-археолог, нібы знарок закрануў маю тэму. Ён стаў расказаць, як у адно халоднае лета пры раскопках гарадзшча, што паблізу Індур, ён моцна прастудзіўся і ўратавала толькі своечасовая дапамога мясцовых медыкаў...

Восень ужо завітала ў Індур. Паміж жоўтых, багатых сёлета на плады яблынь і груш размясціліся бальнічныя пабудовы, сярод якіх адметным знешнім выглядам вылучаўся двухпавярховы галоўны корпус. Пад'ехаў і спыніўся насупраць уваходу ў яго легкавы аўтамабіль са знаёмым знакам чырвонага крыжа на баку — «хуткая дапамога». Чалавек у белым халаце выйшаў з яе, падтрымліваючы пад руку сівога мужчыну ў гадах з ордэнскай планкай на грудзях, па якой беспамылкова можна было вызначыць удзельніка Вялікай Айчыннай.

— Нашы будні, — сказаў мне Станіслаў Саўчык, галоўны ўрач, які стаяў побач. Праходзячы міма нас, ветэран вайны павітаўся і глуха вымавіў:

— Слабею, Станіслаў Бяляслававіч. Сэрца...

— Зноў? Нічога страшнага, — Саўчык упэўненым тонам заспакоіў чалавека. — Дзень, другі падлечыцца ў нас, і адпусціць.

Гэты кароткі дыялог паміж хворым і галоўным урачом Індурскай бальніцы стаў як бы пралагам да майго далейшага знаёмства з сельскай медустановай, яе структурай, працай, медперсоналам. Толькі што я быў сведкам, як дзейнічае пункт хуткай дапамогі. Ён абслугоўвае каля васьмідзесяці вёсак, у якіх пражывае амаль 10 тысяч чалавек. Не трэба здзіўляцца такой колькасці вёсак, таму што на Гродзеншчыне, як ні ў адной іншай вобласці Беларусі, захавалася пакуль яшчэ шмат дробных населеных пунктаў: вынік доўга-часовага знаходжання гэтых

бінеце сеанс электрафарэзу.

— Тутэйшыя людзі, каб правіць сваё здароўе, зусім не імкнуцца ў раённую бальніцу або абласную. І нашы ўрачы з дапамогай тэхнікі, што перад вамі, хутка ставяць хворых на ногі. Я тут не ўпершыню і сам пераканаўся...

З Мікалаем Коласам я сустраўся ў бальнічным калідоры. Ён інвалід Вялікай Айчыннай вайны другой групы. З вёскі Вялікая Жорнаўка, што ў трох кіламетрах ад Індур.

— Жыццярэадны чалавек Мікалай Іванавіч, ці не праўда? — звярнулася да мяне галоўная медсястра бальніцы Лідзія Філітовіч. І сапраўды, гледзячы на дабрадушны твар Коласа, цяжка было запярэчыць. — А каб вы бачылі яго ўчора, калі паступаў да нас. Вельмі песімістычны настрой меў...

— Што было — тое было. Старыя раны даймаюць, — прызнаўся былы франтавік, а зараз пенсіянер, які сумленна працаваў да пенсіі сельскагаспадарчым рабочым у мясцовым саўгасе. — Араў, сеяў, каціў, убіраў, — расказаў потым Мікалай Іванавіч. — Калі б раптам ажыў мой бацька, ён бы нізавошта не паверыў, што так хутка зараз і, галоўнае, бясплатна лечаць. Пры панскай Польшчы такога не было. Сам памятаю двух мясцовых прыватных дактароў таго часу Доху і Нічыпурыка. Яны за адзін візіт да сябе па пяць злотых бралі. А гэта, скажу вам, вялікія грошы былі для сем'яў, як, напрыклад, наша, дзе было восем душ на тры гектары зямлі.

Восемдзесят пяць гадоў споўнілася адной са старэйшых жыхарак Індур Анастасіі Шуміла. Равесніца XX стагоддзя, нягледзячы на свой узрост, добра памятае жыццё заходніх беларусаў у яго пачатку, свае маладыя гады. Згадала, нібы між іншым, як шэсць дзесяці гадоў назад яна з мужам хавала на мясцовых могілках малалетнюю дачку.

— Зараз бы вылечылі, — пераканана, ужо бясслэзна, толькі ўздыхнуўшы, сказала бабуля.

Гісторыя Індурскай бальніцы пачалася ў 1946 годзе. Прыстававілі пад яе адну з даваенных пабудов. Пра зручнасць будынка ў той час думаць не прыходзілася. Паставілі 25

ложкаў, знайшлі ўрача, якому прыслалі ў падмогу некалькі медробнікаў сярэдняга персаналу — франтавых медсяцёр. «Хуткай дапамогай» служыў конь, на якім ездзілі да цяжкіх хворых. Работы ў медыкаў непачаты край, амаль не спыняліся масавыя захворванні сьпінным і брушным тыфам, дызентэрыяй, сярод дзяцей лютвала дыфтэрыя, а таксама коклюш і палямізіліт.

Ішоў час, і бальніца змяняла сваё ўнутранае і знешняе аблічча. Сорак гадоў яе гісторыі — гэта сорак гадоў барацьбы за здароўе чалавека, якая працягваецца і зараз, толькі ў значна лепшых умовах і вядзецца значна большымі сіламі. За апошнія гады ў бальніцы не зарэгістравана ніводнага выпадку паступлення хворага з брушным ці сьпінным тыфам, дыфтэрыяй або адзёрам. Зараз мясцовымі медыкамі вядзецца шырокая прафілактыка гэтых і іншых захворванняў, што дае несумненныя станоўчыя вынікі. Удзяляецца таксама вялікая ўвага папярэджанню сярод сельскіх працаўнікоў выпадкаў траўматызму і атручванняў. Удзяляецца таксама вялікая ўвага папярэджанню сярод сельскіх працаўнікоў выпадкаў траўматызму і атручванняў, вэрагоднасць якіх павялічылася адначасова з узростай у апошні час тэхнізацыі і хімізацыі сельскай працы. Такая работа вядзецца праз камісіі, у якія ўваходзяць урачы і прадстаўнікі навакольных гаспадарак, калгасаў і саўгасаў, што знаходзяцца ў зоне дзеяння бальніцы. Напрыклад, адміністрацыя саўгаса ці кіраўнікі калгаса не маюць права пасылаць чалавека на работы, звязаныя з ядахімікатамі, не ўзгадніўшы папярэдне гэтае пытанне з медыкамі.

Каментарый намесніка начальніка Упраўлення лячэбна-прафілактычнай дапамогі Міністэрства аховы здароўя БССР Віктара ШЫПІЦЫ:

— Здароўе людзей у нашай краіне — галоўная каштоўнасць як для асобнага чалавека, так і грамадства ў цэлым. Савецкім грамадзянам цяжка ўявіць сітуацыю, добра знаёмую на Захадзе, калі ў чалавека, які сцякае крывёю, перш чым аказаць медыцынскую дапамогу, запітаюцца, ці змога ён за яе разлічыцца.

У Беларусі яна аказваецца бясплатна, як запісана ў Асноўным Законе рэспублікі, усяму

населенству, гарадскому і сельскаму. Для сельскага, у прыватнасці, створана стройная сістэма аховы здароўя, куды ўваходзяць фельчарска-акушэрскія пункты (ФАПы), амбулаторыі, паліклінікі і бальніцы: участковыя, раённыя і абласныя. Індурская бальніца адносіцца да тыпу ўчастковых, якіх у Беларусі на сёння налічваецца 460 з агульнай колькасцю ложкаў да 16 тысяч. Дзяржаве адзін такі ложка абыходзіцца ў сярэднім 2 180 рублёў у год без уліку сродкаў, затрачаных на будаўніцтва і перыядычныя рэканструкцыі бальніц. Зараз у сельскіх медустановах працуе каля сямі тысяч урачоў. Гэтая колькасць штогод павялічваецца за кошт новых выпускнікоў трох медыцынскіх інстытутаў Беларусі: Мінскага, Віцебскага і Гродзенскага.

Прафілактыка захворванняў, кантроль за здароўем насельніцтва рэспублікі — праблемы, якія заўсёды былі ў цэнтры ўвагі нашай медыцыны, але ніколі раней для іх вырашэння не прыцягваліся такія значныя рэсурсы, як сёння. Гэта звязана, у прыватнасці, з тым, што ў СССР пачала ажыццяўляцца праграма ўсеагульнай штогадовай дыспансерызацыі насельніцтва. Яна прадугледжвае, што кожнага жыхара горада і вёскі штогод будуць аглядаць урачы асноўных медыцынскіх спецыяльнасцей. Праграма ажыццяўляецца і ў нашай рэспубліцы. Для сельскіх жыхароў аддаленых ад райцэнтра мясцовасцей арганізуюцца выезды брыгад урачоў раённых і ўчастковых бальніц. Шырока выкарыстоўваецца выязная сістэма абслугоўвання ўрачамі-стаматолагамі.

Аднак гэта не значыць, што ў нас няма складанасцей і праблем у справе аховы здароўя сельскага насельніцтва. Яны ёсць. Гэта і недастаткова высокі ўзровень медыцынскага абслугоўвання ў некаторых раёнах рэспублікі, і недахоп сярэдніх медыцынскіх работнікаў, і іншыя. Але мы гаворым пра іх адкрыта і імкнемся як мага хутчэй іх пераадолець. А раз няма для гэтага прынцыповых перашкод, то яны будуць, несумненна, вырашаныя.

Міхась СТЭЛЬМАК.

ВЯЛІКІЯ ГАРАДЫ, ПРАМЫСЛОВАСЦЬ, МІГРАЦЫЯ

АД СУПЯРЭЧНАСЦЕЙ ДА ЗГОДЫ

даткі пры стварэнні новых вытворчых магутнасцей практычна мізэрныя (у параўнанні з тымі, якія давалася будаваць на абсалютна не асвоенай у гаспадарчых адносінах тэрыторыі).

Вялікія гарады прыцягальныя і для мігрантаў. Пры шэрагі выбары месцаў рассялення людзі, як правіла, аддаюць перавагу вялікім гарадам, дзе, натуральна, больш разнастайная сфера занятасці і вольнага часу, больш магчымасцей для прафесійнага росту, лепш развіта інфраструктура.

Як зламаць гэтую тэндэнцыю, перанаціць прамысловасць і міграцыю на малыя і сярэднія гарады, якія імкнуцца да ўласнага росту і развіцця? Задача не з лёгкіх.

Можна, напрыклад, дырэктывым шляхам забараніць размяшчэнне новых прамысловых прадпрыемстваў у вялікіх гарадах, што, дарэчы, і робіцца ў адносінах да такіх урбанізаваных гігантаў, як Масква, Ленінград, іншых гарадоў-мільянераў, а таксама

да сталіц саюзных рэспублік. Але, як паказала практыка, кардынальнай змены становішча дасягнуць удаецца далёка не заўсёды.

Малаэфектыўныя меры адміністрацыйнага стрымлівання мігрантаў. Часта яны не даюць патрэбнага выніку, бо самі па сабе гэтыя гарады не ў стане вырашыць праблему дэфіцыту рабочых рук.

Такія ў агульных рысах сітуацыя, якая склалася к пачатку 80-х гадоў. Яе вынік — колькасць гарадоў з насельніцтвам ад мільёна чалавек і больш за прайшоўшае дзесяцігоддзе практычна падвоілася і дасягнула 24, што больш, чым у любой іншай краіне свету.

А між тым у гарадах таго ўзроўню, як ужо адзначалася, заўсёды чаго-небудзь не хапае (напрыклад, жылля), тут больш напружаны рытм жыцця, высокая псіхалагічная нагрузка на кожнага.

Тое, што гэты працэс трэба прыпыніць ці хаця б затармазіць, сёння ні ў кога не

выклікае пытаньняў. Але як? Не адмаўляючыся ад простых мер загараджальнага характару (супраць пранікнення ў вялікія гарады прамысловасці), у Савецкім Саюзе выкарыстоўваюць і іншыя шляхі, якія здольны перанаціць горадаўтваральныя фактары і міграцыю на малыя і сярэднія урбанізаваныя пасяленні. Сярод іх асаблівай увагі заслугоўвае практыка цэнтралізаванага падыходу да пытання аб размяшчэнні буйных прамысловых прадпрыемстваў. Сутнасць яе ў тым, што месцы для іх вызначае Дзяржаўны камітэт па планаванню (Дзяржплан СССР) шляхам супастаўлення канкуруючых варыянтаў, якія ўлічваюць эканамічныя, сацыяльныя, горадабудаўнічыя і экалагічныя аспекты. Калі пры гэтым улічыць, што тэхналогія аналізу ўсіх «за» і «супраць» робіцца з дапамогай ЭВМ, дык не здзіўна, што аптымальны варыянт — гэта часцей за ўсё малыя і сярэднія гарады, а часам — і наогул неабжытыя і

неасвоенныя ў гаспадарчых адносінах тэрыторыі.

Далей: станоўчы горадабудаўнічы эффект чакаецца і ад ажыццяўляемай у сучасны момант праграмы рэканструкцыі і тэхнічнага перабудавання савецкай прамысловасці. Яе канчатковай мэтай — дасягненне якасна больш высокага ўзроўню вытворчасці, пры якім рост прамысловай прадукцыі забяспечваецца практычна на тых жа вытворчых плошчах, з меншымі затратамі і пры меншай колькасці занятых.

Нарэшце, прынятая нядаўна Саветам Міністраў СССР спецыяльная пастанова, якая абавязвае прамысловыя прадпрыемствы любога рангу і падпарадкавання ў абавязковым парадку адлічваць значную долю прыбытку на патрэбы тых гарадоў і населеных пунктаў, дзе яны размешчаны. І гэта акрамя тых сродкаў, якія яны і раней укладвалі ва ўтрыманне і развіццё гарадской інфраструктуры якая іх абслугоўвае. Гэтыя адлічэнні — дадатковая крыніца фінансавання забяспячэння сацыяльных і горадабудаўнічых праграм, накіраваных на аптымізацыю жыцця як у вялікіх, так і ў малых гарадах.

Аляксандр ДЗЕДУЛ.
(АДН)

КОЖНЫ год у жыцці Савецкага Саюза адзначаны нараджэннем новых гарадоў. У асобныя перыяды іх на карце краіны з'яўлялася да 20 штогод. Адначасова хутка раслі і развіваліся ўзнікшыя раней, ператвараючыся ў вялікія і звышвялікія. Але асабліва моцным ў нейкай ступені нават і непрадказальным стала ўздзеянне горадабудаўнічага «буму» на жыццё старых урбанізаваных паселішчаў.

Не паспеўшы прыставацца да новых патрабаванняў і стандартаў сучаснага гарадскога жыцця, яны, быццам снежны камяк, пачалі абрасціць новымі праблемамі, вырашаць якія пад магутным ціскам горадаўтваральных фактараў было не так і проста. Узнік феномен перанасычанага гарадскога асяроддзя, дзе ўсяго, здавалася б, шмат і ў той жа час усёго не хапае. І прычына таму — прамысловасць, якая практычна бесперашкодна пранікае ў вялікія гарады.

Яе нацэленасць, дарэчы, менавіта на такога роду урбанізаваныя паселішчы натуральна і зразумела. Тут усё ёсць: і кваліфікаваныя кадры, і будаўнічая база, і добра развітыя інжынерныя камунікацыі, і сацыяльна-бытавая інфраструктура. Пры такім размяшчэнні накладных, г. зн. дадатковых, вы-

ЯНЫ ХАЦЕЛІ Б ПРЫЕХАЦЬ У БЕЛАРУСЬ ЗНОЎ

АДЧУВАЛІ СЯБЕ, ЯК ДОМА

Сёлета, як і многа гадоў зарар, па запрашэнню Беларускага таварыства «Радзіма» ў піянерскім лагеры непадалёку ад Мінска адпачывалі дзеці і ўнукі нашых землякоў з Англіі, Аўстрыі, Бельгіі, Галандыі, Фінляндыі і Швецыі. Месяц у «Зорным», па словах нашых гасцей, — самая шчаслівая пара ў іх жыцці. Кожнаму з іх бліжэй, даражэй, больш зразумелай стала Радзіма бабулі, маці, бацькі... У хлопчыкаў і дзяўчынак з-за мяжы на беларускай зямлі з'явілася многа шчырых і верных сяброў, з якімі шкада было расставіцца, з якімі яны зараз перапісваюцца.

Неўзабаве пасля ад'езду дзяцей дадому ў Беларускае таварыства «Радзіма» і ў рэдакцыю «Голасу Радзімы» пачалі прыходзіць пісьмы. У іх падзяка за цудоўныя каникулы, цёплыя ўспаміны аб піянерскім лагеры «Зорны», спадзяванні зноў прыехаць у Беларусь. Некаторыя з гэтых пісьмаў мы прапануем увазе чытачоў.

НАС ЗАЧАРАВАЎ «ЗОРНЫ»

Успамінаю, як я прагнулася ў 3 гадзіны ночы ад таго, што мяне будзіла мама. Спачатку я нават не зразумела, у чым справа. Здарылася што-небудзь? Але мама сказала, што час збірацца, а то і на аўтобус спазнюся.

Я хутка апранулася, памылася і прычасалася. І, узяўшы свой чамадан, разам з мамай пайшла на вакзал. Аўтобус падышоў хутка. Ехалі даволі доўга і адразу ж у Ленінградзе адправіліся на Віцебскі вакзал, селі ў поезд Ленінград — Мінск. Ён называўся «Звязда». У Мінск прыехалі раніцай. Калі поезд яшчэ толькі набліжаўся да горада, я спрабавала ўявіць сабе Мінск: якія ў мяне будуць першыя ўражанні аб гэтым горадзе. І вось, нарэшце, замільгалі шматпаварховыя новыя дамы, поезд падышоў да вакзала. Мы прыехалі. Шкада, што я змагла ўбачыць толькі вакзал і ўскраіну горада. Мы спяшаліся ў піянерскі лагер.

Аўтобус праезджаў міма многіх лагераў, і мне ўсё здавалася, што вось цяпер ён спыніцца каля аднаго з іх, але мы ехалі далей і далей... Прыбылі ў лагер уначы. На алях і пляцоўках было пустынна, дзеці даўно ўсе спалі.

Раніцай я убачыла дзяцей. Тут былі не толькі дзеці з Мінска, але і такія, як мы, што прыехалі з-за мяжы. Многія з нас гаварылі па-руску. Усіх аб'яднала вялікае жаданне хутчэй пазнаёміцца і падружыцца.

І мы хутка падружыліся. Праз некалькі дзён адбылося адкрыццё лагернай змены. На ўрачыстай лінейцы хлопчыкам і дзяўчынкам з іншых краін завязалі піянерскія гальштукі. Вядома ж, гэта быў урачысты момант.

Я аказалася ў 2-м атрадзе. Члены майго атрада мне вельмі падабаліся. Мы весела жылі ў лагеры: часта глядзелі кіно і хадзілі на танцы. З асаблівым задавальненнем я плавала ў басейне. Я ўпэўнена, што іншыя дзеці былі таксама задаволены. Так я жыла і не сумавала, нават запісалася ў гурток мастацкага выпальвання і навучылася іграць у «піянербол». У адзін з сонечных дзён у нас адбыўся канцэрт для бацькоў, якія прыехалі да дзяцей з Мінска. Дзяўчынкі з Англіі цудоўна станцавалі рускі танец «Кацюша», а потым мы ўсе разам — дзеці розных краін свету — узяліся за рукі і выканалі песню «Няхай заўжды будзе сонца».

Мы не толькі адпачывалі ў лагеры, але ездзілі на экскурсію ў Мінск, наведалі Хатынь і былі запрошаны ў госці ў Беларускае таварыства «Радзіма». Часта хадзілі ў лес па ягады. Назбіранае аддавалі ў нашу сталовую, каб нам прыгатавалі смачны кісель.

Быў у нас і конкурс палітычнай песні. У ім прымалі ўдзел тры атрады. Наш—2-гі атрад паставіў мастацкую кампазіцыю на словы песні «Дзеці розных народаў...». Мы занялі першае месца.

Святаў было многа. Адбылося і свята «Нептуна», якое закончылася праліўным дажджом.

І вось настаў апошні дзень — 25 ліпеня. Спачатку было ўсё, як звычайна: абеда, гульні, забавы, жарты, а пад вечар адбылася развітальная піянерская лінейка, на якой многім дзецям уручылі ганаровыя граматы, а мне было даручана прачытаць прамову. Вядома ж, я была кранута такім даверам і пастаралася прачытаць як мага лепш.

На жаль, пад канец вечара надвор'е сапсавалася, і развітальны касцёр быў перанесены на другі дзень, сарваліся таксама і танцы, але не з-за надвор'я, а таму што нікому не хацелася ехаць дадому, усе былі сумныя, плакалі. Ніхто ў гэту ноч не спаў: ні госці, ні гаспадары. Дзеці з Англіі, Бельгіі, Галандыі, Аўстрыі ад'язджалі ў 2 гадзіны ночы, і ўсіх іх праводзілі новыя сябры — савецкія піянеры...

Калі нас спыталі: «Ці хацелі б вы прыехаць сюды на будучы год?», мы ўсе ўзнялі рукі. Цяпер я живу адной марай: паехаць на наступны год зноў у піянерскі лагер «Зорны».

Юлія СОТЧАНКА.

Фінляндыя.

Сёлета ў лагеры «Зорны» адпачывалі дзеці з шасці краін: Англіі, Аўстрыі, Бельгіі, Галандыі, Швецыі і Фінляндыі. Сярод іх былі тыя, хто ўжо раней наведваў Мінск.

Першае ўражанне прыемнае: добры лагер, прыгожая прырода, цёплая сустрэча. Пачалося размяшчэнне: светлыя пакоі на дваіх з усімі зручнасцямі — проста лагер-атэль. Усё было падрыхтавана для дарагіх гасцей з любоўю, і дзеці адчулі сябе адразу ж, як дома.

Мы з Фінляндыі прыехалі адны з першых, і нам цікава было назіраць, як лагерная сям'я павялічвалася і як усіх сустракалі аднолькава цёпла!

У лагеры добрыя ўмовы, парадак, вопытнае кіраўніцтва і, вядома, рэжым. А дзеці адчувалі сябе свабодна, і кожны знаходзіў сабе заняткі: футбол, шашкі, кіно, танцы і г. д.

Але самым любімым месцам быў басейн. Вада цёплая — 30

градусаў. Гульні ў вадзе дзецям вельмі падабаліся.

Наш лагер называўся інтэрнацыянальным. У ім, акрамя дзяцей з-за мяжы, якія прыехалі па запрашэнню Беларускага таварыства «Радзіма», адпачывалі беларускія хлопчыкі і дзяўчынкі.

Дзеці хутка знайшлі агульную мову, хаця сярод гасцей былі і такія, што зусім не гаварылі па-руску, але добра спявалі, асабліва песню «Няхай заўжды будзе сонца».

Першая паездка ў Мінск была 3 ліпеня — гэта дзень вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Наведалі многія памятныя месцы. Хатынь зрабіла на дзяцей моцнае ўражанне, асабліва помнік — стары з дзіцем на руках.

Месяц прайшоў вельмі хутка, і мы сталі збірацца ў дарогу. З 22-х дзяцей з-за мяжы

ніхто не спяшаўся дадому.

У апошні дзень у нас былі прадстаўнікі таварыства «Радзіма» і газеты «Голас Радзімы». Прывезлі сувеніры і фатаграфіі. Было зададзена пытанне: «Хто хоча яшчэ прыехаць падніміце руку». Усе паднялі. Вырасылі, што дзеці не зразумелі пытання. «Падніміце руку, хто не хоча прыехаць». Ніхто не падняў руку. Было ясна, што пытанне ўсе зразумелі правільна.

Для дзяцей тут было зроблена многа, і яны гэта ацанілі. Арганізатарам і суправаджаючым было прыемна, што адпачынак у лагеры ўдаўся і прайшоў вельмі добра.

Дзякуй таварыству «Радзіма» за запрашэнне, гаспадарам лагера — за прыём і клопат, дарагім беларускім дзецям — за добрыя адносіны.

Дзеці з Фінляндыі
і Вера СТАРАСЦІНА.

Нашы замежныя госці на экскурсіі ў Мінску.

Паважаная рэдакцыя!

Піша вам Наташа Бейлі з горада Стокпорт у Англіі.

Дзякуй за газету «Голас Радзімы» і за артыкул у ёй аб нашым летнім адпачынку. Я заўсёды буду захоўваць нумар з гэтай публікацыяй — памяць пра цудоўны месяц, праведзены ў Беларусі. Мне вельмі хочацца яшчэ прыехаць у летні піянерскі лагер «Зорны» на Радзіме маёй маці. Можна быць, зноў убачу калі-небудзь сваіх сябровак Юлію Барысаву і Наташу Маркоўкіну. Яны мне далі свае адрасы, і я ім ужо напісала пісьмы. Спадзяюся хутка атрымаць адказы.

Калі ласка, перадаць ад мяне і маёй мамы вялікае дзякуй усім добрым людзям за мае цудоўныя каникулы. Да новых сустрэч.

Наташа БЕЙЛІ.

Англія.

Паважаная рэдакцыя!
Па-першае, уся наша сям'я

хоча выказаць вялікую падзяку за тое, што дзеці маёй дачкі, а мае ўнукі, так добра адпачылі ў піянерскім лагеры «Зорны». Ім вельмі спадабалася абсалютна ўсё. А калі прыехалі назад, то надта шкадавалі, што так хутка праляцеў час. Ім бы хацелася быць там як мага даўжэй. Вялікае дзякуй усім, хто дае нашым дзецям і ўнукам такую цудоўную магчымасць добра правесці каникулы, убачыць нашу вялікую Радзіму, больш даведацца пра яе. Вельмі і вельмі ўдзячныя вам і жадаем, каб такая добрая справа, арганізаваная Беларускае таварыствам «Радзіма», працягвалася і надалей.

Пішу гэта пісьмо, а побач стаяць і падказваюць, што пісаць, мая дачка Ірына і ўнукі Саша, Севярына і маленькі Сева. І, вядома ж, Сярожа і Самуэль, якія пабывалі ў «Зорным» і мараць хаць б яшчэ раз трапіць туды зноў.

Еўдакія ШЧУКІНА.

Бельгія.

Дарагая газета «Голас Радзімы»!

Вялікае прывітанне з Англіі ад Эдзіка, яго таты і мамы.

Я гэтым летам адпачываў у піянерскім лагеры «Зорны». Увесь час успамінаю наш лагер: і басейн, і тэнісныя корты, і лес, і лясныя ягады, і цудоўнае чыстае паветра.

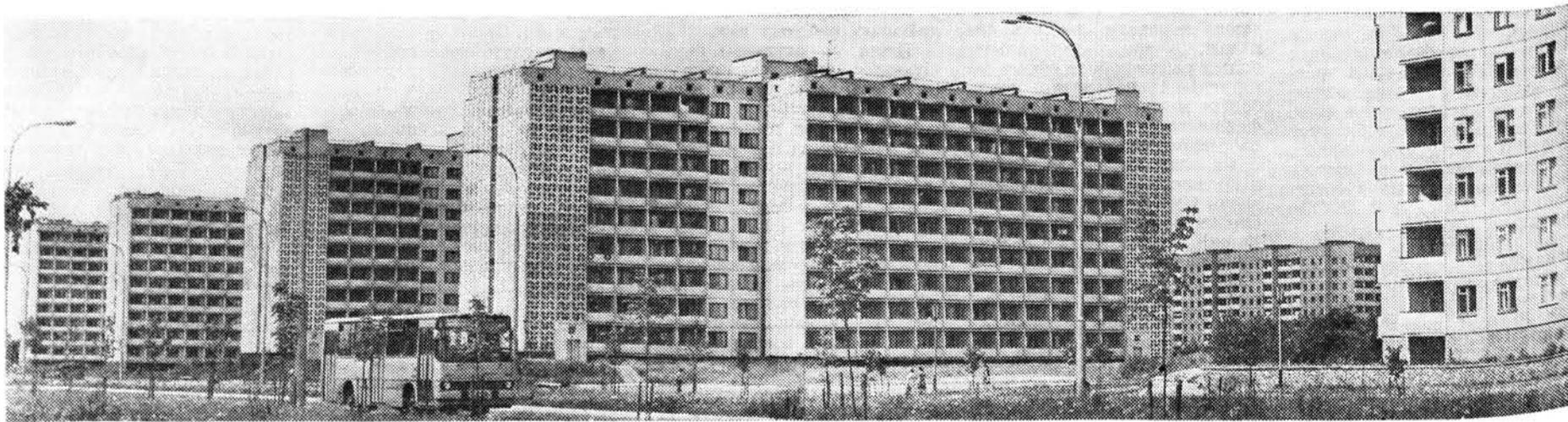
Заўсёды з удзячнасцю буду ўспамінаць усіх добрых людзей, якіх там сустрэў. Іх было многа. Гэта і наша ваяката Марына, і баяніст, і фізірукі — словам, усе работнікі лагера на чале з начальнікам. Нас добра і смачна кармілі. Дзякуй за ўсё.

Мне вельмі спадабаўся горад Мінск. Пакідаць усё гэта зусім не хацелася. Тут, у Англіі, такіх піянерскіх лагераў няма. Я буду сумаваць па маіх новых сябрах. Жадаю ім шчасця і міру.

Міру мір!

Ваш Эдзік ЛАНГСТОН.

Англія.

Інтернаты для заводскай моладзі па вуліцы Малініна ў Мінску.

Фота Г. УСЛАМАВА.

на зямлі бацькоў

У МАЙГО СЫНА
ЁСЦЬ РАДЗІМА

У той час, калі фашысты забілі мужа Надзеі Вікенцьеўны, яе сыну было сем год. Потым схапілі і яе. Была турма, здэкі, допыты. І пакутлівая, доўгая дарога на чужыну, усё далей і далей ад самых дарагіх у свеце людзей — маці і сына Вальдэка.

...І гасці, і гаспадыня завіталі на кухню. У кошыку жаўцеў белы наліў. Нарэзаная дробнымі долькамі яблыкі выглядалі з каструлі. І прыемны пах беларускага саду, роднай зямлі разнісіўся па цэлай ільянскай вуліцы. Гаспадыня, жонка таго самага Вальдэка, Вальдэмара Даушкі, галоўнага інжынера Ільянскага хлебазавода, запрашае на каву. Размова непрыкметна заходзіць пра беларускую гасцінасць, пра французскія звычаі, пра моду, пра палітыку.

Мне і хочацца, і баюся задаць Надзеі Флямбойен адно адзінае пытанне. Яно хвалюе мяне асабіста, хвалюе, як маці. Нарэшце я не вытрымліваю:

— Прабачце, Надзея Вікенцьеўна. Столькі год праўдзіць без сына. Маглі ж забраць яго...

— Я хацела, каб у майго дзіцяці была Радзіма. — Сівае жанчына стрымлівае слёзы. Я інтуітыўна адчуваю, з якой цяжкасцю даюцца ёй словы і ўсё далейшы расказ. Усхвалявана пазірае на яе прыёмная дачка Ліліян, чарнавая, з лёгкай сівізнай у варткай прычосцы. Я магу ўдагадаваць пра ўзрост гэтай жанчыны. Але, як сапраўдная парыжанка, яна ўмее яго хаваць. Зграбная постаць, цёмныя вочы. Бляск іх мяккі, спакойны. Душэўнае напружанне ў гэты нялёгкі час усламінаў. Ліліян страціла маці ў час вайны. Яна, як і яе зводны брат Вальдэмар, на ўласным лёсе адчула, што такое вайна, якое гора прынёс людзям фашызм. Як параненыя птушкі, звіль адно гняздо яе бацька француз Флямбойен і беларуска Надзея.

— Я хацела, каб у майго сына была Радзіма. Вы не ведаеце і дай бог ніколі не ведаеце вам пакут адзіноты. Ужо праз многа год пасля вайны, калі стала я ездзіць да свайго Вальдэмара ў гасці, убачыла, што тут яго паважаюць, што ў яго сябры, суседзі, знаёмыя. Мы ж там і ў бядзе, і ў радасці — адны.

— Так, — ківае Ліліян зграбнай галоўкай. І нешта хутка пачынае гаварыць. Я запальна гляджу на Надзею Вікенцьеўну. І тая перакладае, па-свойму каменціруючы словы прыёмнай дачкі:

— Мая Ліліян працуе выкладчыцай англійскай мовы ў дзяржаўнай гімназіі. Ёй пашанцавала, бо ў прыватнай гімназіі ў любы момант можна страціць работу. Спачатку па беспрацоўю выдаецца дапамога, але з кожным годам яе размер памяншаецца.

Ліліян раскавае, што пасля дзевяці гадзін вечара яны ўжо не выходзяць на вуліцу. Гэта небяспечна. У гэты час там гаспадарыць злачынцы. Ды што вечар, аднойчы днём яе знаёмую спынілі ля станцыі метро. Запатрабавалі гро-

шы. І ў шматмільённым Парыжы не знайшлося чалавека, які прыйшоў бы на дапамогу. Але не заўсёды ўдаецца адкупіцца тымі некалькімі дзесяткамі франкаў, якія на такі выпадак маеш з сабой. Яны рэдка ходзяць у гасці, не падтрымліваюць знаёмстваў. Так спакойней.

А ў мяне новае пытанне.

— Ліліян, што ведаюць французы аб мінулай вайне?

— О, — Ліліян усміхаецца. — Мы ведаем пра Хатынь. Мы з мамай нядаўна былі там. У нас адзін Арадур, у вас, толькі ў Беларусі, — 186 Хатыняў. Толькі адзін чалавек выжыў у агні. Я бачыла яго скульптуру. У Арадурцы засталіся двое. Яны выратаваліся, лежачы пад мёртвымі... — Ліліян запальна пазірае на маці: ці так тая перакладае яе ўсхваляваны адказ.

Парыжанка раскавае пра эскадрыльню французскіх лётчыкаў, якія ваявалі ў час другой сусветнай вайны ў Беларусі, пра ўрачыстасці ў Нармандыі. А пасля са шкадаваннем дадае:

— Толькі гэта памяць майго пакалення. І старэйшых. (Погляд у бок Надзеі Вікенцьеўны). А моладзь наша не думае пра мінулае. Я сказала б, што яна сама фарміруе свае перакананні. Бо мы, выкладчыкі, не маем права гэтага рабіць. На ўроку — ніякай палітыкі.

— Мне падабаецца, як апаранаюцца вашы жанчыны: сціпла, але элегантна. У нас усё часцей галоўнай дэталю туалета з'яўляюцца пацёртыя дыксыны, курткі — прасторныя, бясформенныя. У такой аднастайнасці губляецца індывідуальнасць.

Я поўнаасця згодна з Ліліян. Мне прыемна, што многае ў нашым жыцці падабаецца ёй.

— Я ўсё марыла, як пакажу Ліліян сваю Ілью, лес, раку. Кожны дзень раскавала, што вельмі хораша ў Беларусі, хаця пейзаж і някідкі, просты. — Гэта ўжо ўступіла ў размову Надзея Вікенцьеўна. Яна ўспрымае ўсё радасна, з замілаваннем.

— Французы спадзяюцца, што дружба між намі наладзіцца. — аптымістычна гаворыць Ліліян. — Мы верылі ў добры вынік сустрэчы Гарбачова і Мітэрана і рады, што так і адбылося.

Амаль штогод прыязджае мадам Флямбойен да сына, прыязджае цяпер ужо са свёй прыёмнай дачкой. Да яе з цэпльнёй, беражліва адносіцца нявестка, цягнецца ручкамі праўнук. Так, у сына ёсць Радзіма.

А яны з Ліліян вярнуцца ў Парыж, будуць шукаць на афішах знаёмую, прывычную ўжо нават для парыжанкі назву. «Калі прыязджае ансамбль «Бярозка», — уздыхае Ліліян.

А пасля пад доўгія апландысменты ў вялізнай канцэртнай зале адна будзе ўспамінаць, другая — аднаўляць у сэрцы мілы вобраз беларускай бярозкі.

Марыя КУЗАЎКІНА.

Флагман савецкага навуковага антарктичнага флота «Міхаіл Сомов» вярнуўся ў родны порт Ленінград. 133 дні, зажаў лядамі, он дрейфаваў у берагов Антарктыды, в зымнем море Росса. Столь тяжкого испытанія еще не было в истории исследований шестого континента. Событие комментирует директор Института Арктики и Антарктики доктор географических наук Борис КРУТСКИХ. В спасательной экспедиции на ледоколе «Владивосток» он возглавлял научно-оперативную группу.

— Даже в наше время, когда у полярных исследователей есть авиация, прекрасные корабли, электронная техника, решающим фактором в борьбе с суровой и непокорной природой продолжает оставаться человек. Эпопея «Михаила Сомова» — ярчайшее тому доказательство.

Мы, думаю, сейчас еще не осознаем до конца все, что произошло у берегов Антарктиды. Все познается в сравнении. Трагедия парохода «Семен Челюскин» в 30-е годы потрясла мир. Всем тогда казалось, что большего испытания человеческих сил не бывает. Помните, 104 человека остались на льду Арктики. Но их лагерь был в 155 милях от Чукотки. Сюда могли прийти спасатели по льду на

133 ДНЯ БОРЬБЫ СО ЛЬДАМИ

ПОДВИГ У БЕРЕГОВ АНТАРКТИДЫ

собачьих упряжках, и по воздуху на самолетах. И они пришли. Учтите и такое обстоятельство — на пороге была весна. «Михаил Сомов» же оказался в полном одиночестве. До ближайшей советской станции «Русская» — 500 километров, до американской «Мак-Мердо» — вдвое больше. Практической помощи ждать неоткуда. В это время жизнь в Антарктиде как бы замирает. Ни самолетов, ни судов здесь зимой просто не бывает.

Вот эта оторванность от мира, вот это гнетущее одиночество в царстве ночи, когда можно рассчитывать лишь на собственные силы, делает дрейф «Михаила Сомова» поистине исключительным явлением.

Испытание одиночеством. Самая сильная и самая жестокая мука в высоких широтах. Каждый раз, когда комплектуем состав антарктической экспедиции, мы учитываем не только знания кандидата. Прежде всего пытаемся понять: полярник ли он? Да, есть такая профессия. Она требует не только высочайшего уровня научной и технической подготовки, но и психологической готовности к борьбе в экстремальных условиях. В жизни мы не раз убеждались: мужество человека творит чудеса. Дрейф «Михаила Сомова» подтвердил это.

— Но все-таки, что же приоритетно сейчас для полярника: знания, техническая вооруженность или мужество?

— Мужество и знания нельзя разрывать. Это все равно, что птице связать одно крыло. Вот и в этой экспедиции, если бы стихии люди противопоставили только мужество, они бы вряд ли добились успеха. Случись такое даже двадцать лет назад, мы не встречали бы сейчас «Михаила Сомова» в Ленинграде. Он по-прежнему оставался бы там, в море Росса. И это был бы лучший вариант. Поясню свою мысль. По дороге к «Сомову» ледокол «Владивосток» пришел в порт Веллингтон. Отмечу, что в этой стране и представители власти, и агентурные фирмы с вниманием отнеслись к нашим проблемам, которые возникли в связи с вынужденным дрейфом «Михаила Сомова». Это отвечает духу договора об Антарктике. Партнеры, подписавшие его, должны оказывать друг другу содействие в самых разнообразных ситуациях. А при чрезвычайных — особенно. Новозеландские ученые спрашивали нас: каков процент удачной спасательной экспедиции?

Мы отвечали улыбаясь: сто и даже чуть больше. Разве могли ответить иначе? Зачем же тогда было затевать столь далекую и дорогую прогулку. Мы знали, что проблема к «Сомову». Проблема была одна — сроки. Когда это произойдет — в июле или в августе?

В Арктике капитаны ледоколов совсем недавно мечтали о таких самолетах, которые бы сбрасывали вымпел с данными ледовой разведки не за борт, а на палубу. Мы еще спорили, с какой высоты это можно сделать наверняка — с двадцати пяти метров или с пятидесяти. Летчики, что ходили на бреющем, чуть не касаясь мачт, считались королями Арктики, без которых караванам плавать тут невозможно. Это было двадцать лет назад. В общем-то, мгновение. А вот ледокол «Владивосток» по дороге в Антарктиду получал великодушную ледовую карту из космоса. Спутник «Космос 1500», трижды в сутки проходивший над районом дрейфа «Михаила Сомова», скрупулезно и точно рисовал нам все, что происходило тогда в Антарктике. На его борту имеется установка с необыкновенным зрением. Она видит и сквозь облака, и сквозь мрак полярной ночи.

В походе к «Сомову» все у нас было под рукой: факсимильные карты, анализ погоды из Москвы, Мельбурна, со станции «Антарктида». Через спутник «Инмарсат» почти в любую минуту могли поговорить с кем угодно, получить необходимый совет, рекомендацию.

Далеко не все и советские специалисты, работавшие прежде в Антарктиде, разделяли веру в успех. И основания для скепсиса были весьма серьезные. Июнь и июль — самый разгар антарктической зимы с ее полярной ночью, с наиболее низкими температурами, сильными ветрами. Да и зимой в Антарктике прежде никто никогда не плавал.

Мы готовились к разным ситуациям. Однако все решилось одним броском. Но не само собой.

В состав экспедиции были включены наиболее опытные океанологи, метеорологи, гидрологи. Мы пересмотрели научные отчеты прежних лет, собрали все возможные сведения о районе дрейфа «Михаила Сомова». Большую работу на борту ледокола проделали специалисты по приему и дешифровке спутниковой информации. Судовой «космический центр» взаимодействовал сразу с несколькими спутниками Земли.

— Готовились ли вы разделить участь «Михаила Сомова»? Ведь существовал и такой вариант?

— Существовал. Что же тут неразумного? В высоких широтах надо быть готовым ко всему. Экипаж «Михаила Сомова» тоже готов был в любой час покинуть судно, план эвакуации они разработали заранее до мельчайших подробностей. Нет, это не показатель слабости или неверия в собственные силы. Это мудрость жизни во льдах. Надеяться здесь лишь на милость стихии в высшей степени безрассудно.

Меня иногда спрашивают: «Как развивались бы события, если бы «Михаил Сомов» затонул? Что ж, и такой грустный вариант не застал бы нас врасплох. Как шахматисты ожидают от противника самый коварный ход, так и мы ждали от зимнего моря Росса любого коварства, любого выпада. Причем этот выпад не сочли бы случайным. И за то, что не произошло трагедии, мы меньше всего должны благодарить стихию.

Моряки «Михаила Сомова» — вот кто решил судьбу корабля. Если бы не так, его раздавило бы еще в марте, когда пришли в движение четырехметровые припайные льды. «Сомов» не раз и не два великодушными маневрами буквально ускользал из готовых захлопнуться ледовых ловушек. Но однажды его зажал: заклинило руль, появилась течь в корпусе. Казалось, конец.

Когда мы подошли к «Михаилу Сомову», он находился в середине огромного поля многолетних льдов. Но на плаву. Если бы вмерз в лед, тогда мы не сумели бы так быстро уйти на север. Пришлось бы дрейфовать вместе. Мы потеряли бы время, а вместе с ним и ту дорогу, которую обнаружили с помощью спутника.

— Вы прилетели к «Михаилу Сомову» первым рейсом вертолета. Четыре месяца одиночества. Как выглядели люди и корабль?

— Картина была страшная. Сталь бортов ободранная, черная. В глубоких бороздах. Льды, словно чудовища с когтями, пытались разорвать корабль. Все это производило тягостное впечатление.

Но поднялись по трапу и поразились. Всюду идеальная чистота и порядок.

На «Сомове» я пробыл двое суток. За это время пришли первые поздравления. Одно из Японии, от ученых исследовательского центра, который занимается проблемами Антарктиды. Они писали, что с самого первого дня дрейфа верили в победу, потому что знали и силу корабля, и мужество экипажа. Когда-то «Михаил Сомов» освобождал из ледового плена японский ледокол «Сойя».

Шли поздравительные телеграммы, а впереди у нас была еще дорога домой в тысячу ледовых миль.

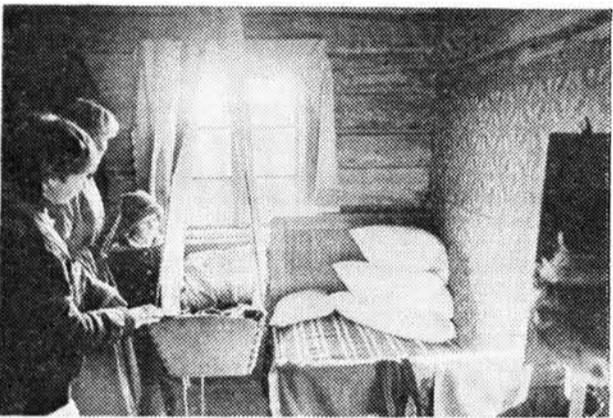
— Вы сказали, что дрейф «Михаила Сомова» — исключительное явление. В чем его исключительность?

— Зимние плавания у берегов Антарктиды сейчас не нужны. Для необходимой работы хватает и лета. Но время и жизнь не стоят на месте. Вот почему то, что сделал «Михаил Сомов», — первый зимний подход, и ученые считают его новой главой в изучении Антарктики.

Наступит время, когда шестой континент начнет играть громадную роль в жизни человечества. Круглогодичные плавания у его берегов станут необходимостью. И вот тогда-то все вспомнят 1985 год и то, что «Михаил Сомов» был первопроходцем зимней Антарктики.

НАРАДЖЭННЕ ТРАДЫЦЫІ

КАЛАСАВІНЫ

Свята пачалася ў сталіцы. На працягу двух дзён у канферэнц-зале Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа Акадэміі навук БССР праходзіла навуковая канферэнцыя — коласаўскія чытанні, у якіх прынялі ўдзел вядомыя вучоныя і літаратуразнаўцы, пісьменнікі, даследчыкі творчасці песняра. Былі прачытаны даклады «Прынцыпы выдання першага поўнага Збору твораў Якуба Коласа», «Прырода ў творчасці Якуба Коласа», «Якуб Колас і Акадэмія навук БССР», «Коласавы рукапісы ў Вялікабрытаніі» і іншыя.

Удзельнікі чытанняў, шматлікія аматары літаратуры наведалі Літаратурны музей Якуба Коласа, усклалі кветкі да помніка песняру, што знаходзіцца на плошчы яго імя ў цэнтры Мінска. А пасля Коласавіны перанесліся на Стаўбцоўшчыну.

Першым месцам, дзе спынілася дэлегацыя грамадскасці з Мінска, была Смольня. Тут цяпер філіял Літаратурнага музея Якуба Коласа. У Мікалаеўшчыне госці ўсклалі кветкі да помніка песняру. А ў Акінчыцах, адкуль пачалася жыццёвая сцяжына Я. Коласа, сабраліся шматлікія паклоннікі таленту знакамітага земляка. Тут жа, у Акінчыцах, на кніжным кірмашы можна было набыць новыя кнігі, у якіх узнёўляюцца старонкі мастакоўскай спадчыны песняра. ...Людна ля столікаў, дзе народныя майстры Стаўбцоўшчыны прапануюць пакупнікам арыгінальныя вырабы з гліны і лазы, дзіцячыя цацкі.

Ля колішняй сядзібы Міцкевічаў, якая нядаўна адноўлена ў сваім першапачатковым выглядзе, адбыўся літаратурны мітынг, на якім выступілі Я. Саламевіч, А. Грачанікаў, Г. Далідовіч, Г. Каржанеўская, У. Дамашэвіч, а таксама землякі паэта. Прамоўцы адзначылі, што талент Я. Коласа блізкі і зразу-

мелы кожнаму, таму што ён зямны ў сваёй аснове, а проты народ быў галоўным героем твораў пісьменніка. Пра што б ні пісаў песняра, у якіх бы жанрах ні выступаў, ён заўсёды ствараў з думкай аб народзе, з верай у яго светлую будучыню. Урок творчасці Я. Коласа маюць вялікае значэнне для ўсіх сённяшніх беларускіх літаратараў, прадстаўнікоў як старэйшых, так і маладзейшых пакаленняў, для якіх ён самы аўтарытэтны і самы вялікі настаўнік.

У імправізаваным канцэрте прынялі ўдзел студэнты філалагічнага факультэта БДУ імя У. І. Леніна, самадзейныя артысты з Вішнеўскага сельскага Дома культуры і Навасвержанскага лесавальнага завода Стаўбцоўскага раёна.

НА ЗДЫМКАХ: літаратурны мітынг у Акінчыцах; у музеі песняра на Стаўбцоўшчыне; да помніка паэту ў Мікалаеўшчыне ўскладаюцца кветкі; выступленне самадзейных артыстаў на свяце.

Фота У. МЯЖЭВІЧА.

БЕЛАРУСКАМУ
РАДЫЁ 60 ГАДОУ

«Гаворыць Мінск...» Голас дыктара строга і ўрачысты. 15 лістапада 1925 года ў 18 гадзін 30 мінут у эфіры ўпершыню прагучалі гэтыя звычайныя сёння словы. Радыёстанцыя імя Савнаркома пачала весці рэгулярныя перадачы, у якіх расказвалася аб поспехах маладой Беларускай рэспублікі ў будаўніцтве сацыялістычнага грамадства.

Страсным набатным словам гучала Беларускае радыё ў цяжкую часіну Вялікай Айчыннай вайны. Руплівым і надзейным памочнікам стала яно ў перыяд пасляваеннага аднаўлення гарадоў і сёл рэспублікі.

Беларускае радыё сёння — гэта 25 гадзін вяшчання ў суткі па некалькіх праграмах, гэта 11 галоўных рэдакцый, гэта 125 тысяч пільна слухачоў, атрыманых толькі з пачатку бягучага года, гэта высокі аўтарытэт калектыву. Прафесійнае майстарства і інфармацыйная насычанасць адрозніваюць яго перадачы.

Аб шасцідзесяцігадовым шляху Беларускага радыё, яго заўтрашнім дні расказаў у сваім выступленні на ўрачыстым вечары, які адбыўся 15 лістапада ў Палацы Беларускай сацыялістычнай дзяржавы і радыёвяшчання Геннадзь Бураўкін.

У зале сабраліся ветэраны і тыя, хто толькі пачынае работу на радыё, прадстаўнікі яго шматлікага нашатнага актыву. Неаднойчы ў гэты вечар гучалі словы шчырай, сардэчнай падзякі супрацоўнікам Беларускага радыёвяшчання.

Павіншаваць юбіляраў прыйшлі рабочыя і хлебаробы, пісьменнікі і артысты, мінскія школьнікі. Цёпла былі сустрэты прывітанні, з якімі выступілі намеснік старшыні Дзяржтэлерадыё СССР Ю. Арлоў, сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР І. Чыгрынаў, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР, ткачыха Мінскага камвольнага камбіната Н. Чарныш, брыгадзір токараў вытворчага аб'яднання БелаўтаМАЗ, Герой Сацыялістычнай Працы А. Кавалеўскі, брыгадзір будаўнікоў Мінскай АЦЭЦ М. Патапчык.

Завяршыў юбілейны вечар святочны канцэрт.

А. АНАНІЧ.

АРТЫСТЫ-ЛЯЛЕЧНІКІ НА ФЕСТИВАЛІ У ФРАНЦЫІ

ПОСПЕХ У ШАРЛЯВІЛІ

Купіць білеты ў Беларускай дзяржаўнай тэатр лялек справа няпростая. Яго спектаклі, у поўным сэнсе разлічаны на ўсе густы і ўзросты, вельмі папулярныя і ў дарослых, і ў юных аматараў тэатра. Афіша ж лялечнага тэатра сведчыць пра тое, што тут вельмі ўважліва ставяцца да рэпертуару. На ёй імёны беларускіх аўтараў, пісьменнікаў і іншых нацыянальнасцей. Трупа імкнецца выкарыстаць усю разнастайнасць сучаснага драматургічнага матэрыялу. Таму зусім не выпадкова, што адна з апошніх работ калектыву была прапанавана для ўдзелу ў традыцыйным міжнародным фестывалі лялечных тэатраў у Францыі.

Яшчэ да прыезду беларускай трупы ў мясцовай газеце горада Шарлявіля-Мезьера, дзе павінен быў адбыцца фестываль, з'явілася паведамленне, што сярод яго ўдзельнікаў будучы артысты-лялечнікі з Мінска. Гэта стала першым акордам будучай паездкі. Бе-

ларускі лялечны тэатр прывёз туды спектакль «Салавей», створаны паводле казкі Андэрсена. Пастаноўка была дыпломнай работай маладога рэжысёра Аляксея Ляляўскага, які заканчваў тады Беларускае тэатральна-мастацкі інстытут. Работа атрымалася цікавай і была паказана ў сталіцы Эстоніі — Таліне на фестывалі лялечных спектакляў Прыбалтыйскіх рэспублік і Беларусі. Потым польскія калегі запрасілі паставіць гэты спектакль у Шчэціне. Там работу беларускага рэжысёра таксама сустрэлі вельмі прыхільна. І вось — удзел у міжнародным фестывалі.

У Францыі савецкія лялечнікі прынялі вельмі дружальна і гасцінна. Ім была прадастаўлена лепшая пляцоўка горада — сцэна муніцыпальнага тэатра, які размяшчаецца ў самым цэнтры горада. За дзевяць дзён на фестывалі павіна было адбыцца 158 прадстаўленняў. Савецкія артысты далі два спектаклі пры поўным ан-

шлагу. Каб глядачы лепей разумеі герояў, рабіўся адначасовы пераклад.

А ў адзін з дзён фестывалу ў горадзе была адкрыта фотавыстаўка, прысвечаная лялечным тэатрам Савецкага Саюза. Нашу дэлегацыю запрасілі на яе ўрачыстае адкрыццё. Было вельмі прыемна, што частка выстаўкі расказвала пра тэатр з Мінска.

Я папрасіла галоўнага рэжысёра тэатра лялек у Мінску Анатоля Ляляўскага прыгадаць, што асабліва запомнілася з той паездкі.

— Увогуле фестываль насіў яркі карнавальны характар. Паралельна са спектаклямі на сцэнічных пляцоўках святыя працягвалася на плошчах, вуліцах горада. Там панавалі вандруныя артысты, у маленькіх крамах гандлявалі разнастайнымі лялькамі; не звяртаючы ўвагі на мітусню, паклаўшы побач з сабой перавернуты капялюш, паказвалі сваё майстарства жанглёры, фокуснікі. Лялькі былі ўсюды: упрыгож-

валі вітрыны магазінаў, кафэ, фасады дамоў, балконы. Значную частку цэнтральнай плошчы горада заняў імправізаваны адкрыты тэатр, дзе аднойчы вечарам адбылося вялікае лялечнае шоу. І яшчэ вельмі цікавы момант: рыміраванне ўсіх жадаючых прама на вуліцы. Нават і ў адзінні людзей у тыя дні адчувалася нешта незвычайнае. У горад прыйшло сапраўднае вясёлае свята!

Уражанні гэта паездка пакінула вельмі многа: шмат чаго было цікавага, прыемнага. Але запомнілася і такое.

З некаторых капіталістычных краін прызджалі «тэатры сем'і», дзе ролі ў спектаклі выконвалі маці, бацька, дзеці. Пасля заканчэння прадстаўлення маляы з капелюшом абходзілі прысутных, збіраючы грошы. Гэта вельмі нагадала выступленні на рыначных плошчах мінулага, дзе давалі свае прадстаўленні скамарохі, вандруныя тэатры. І вось сёння артысты таксама, як і калісьці, збіраюць у капялюш грошы, неабходныя для існавання. Да гэтага нам прывыкнуць было немагчыма.

Фестываль у Шарлявілі вель-

мі прадстаўнічы. Сёлета на яго сабраліся артысты амаль з сарака краін свету. Мы сустрэлі калег з Францыі, Канады, ЗША, Аўстраліі, Індыі, Бельгіі, Польшчы, Балгарыі, Чэхаславакіі, Аўстрыі, Іспаніі. Савецкі Саюз прымаў удзел у ім неаднойчы раз. А першым быў наш тэатр з Ленінграда.

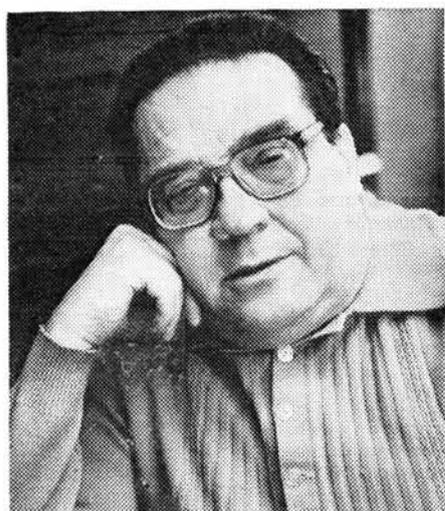
На фестывальных спектаклях дэманстраваліся лялькі самых разнастайных канструкцый. «Салавей» — пастаноўка на марыянетках, дарэчы, першая ў нашым тэатры. Наогул, у краіне марыянеткі распаўсюджаны мала.

Фестываль у Францыі — ужо другі ў творчай біяграфіі мінскага тэатра. Раней трупа запрашалася на Міжнародны форум балгарскай лялечнай драматургіі ў Варне. За спектакль, які быў паказаны там, тэатр атрымаў сярэбраны медаль. У Шарлявілі месцы не прысуджаліся, тут быў вольны абмен творчым вопытам. Але добрыя водгукі глядачоў, дзеячў тэатра, спецыялістаў сталі артыстам лепшай узнагародай.

Галіна УЛІЦЕНАК.

ВЫ: хацелі сустрэцца

ПІШУ ПА ЗАГАДУ ДУШЫ

тады няпоўных дваццаць. А здавалася, што пражыў цэлае жыццё.

Чытача заўсёды цікавіць творчая «кухня» дзеячаў мастацтва. Знаёмства з ёю як бы робіць больш зразумелымі, блізкімі асобу і твор аўтара. І я задаю традыцыйнае пытанне кампазітару.

— Як вы працуеце? Што служыць штуршком для напісання новага музычнага твора?

— Як я працую? Па загаду душы. Інакш не магу. Вось тут, у гэтым пакоі. Тут я пісаў і оперу «Новая зямля». Рэжысёр-пастаноўшчык спектакля Сямён Штэйн даволі часта бываў у мяне, вывараў праходы, нават танцаваў. А наогул жа штуршком, пасля якога я звычайна бяруся за працу, з'яўляецца літаратура, паэзія. Яркі вобраз, думка, шчырыя, моцныя пачуцці патхняюць... Вершы Багдановіча, яго кароткае і яркае жыццё надштурхнулі мяне да стварэння оперы «Зорка Венеры», а на вершы Купалы, Коласа, Грахоўскага, Танка, Русака, Бураўкіна, Бачылы, Карызны, Куляшова напісаліся песні. Пастаянным стымулам у рабоце, я лічу, з'яўляецца — хай гэта не прагучыць банальна і напышліва — любоў да Радзімы, да Беларусі, да свайго краю.

Як правіла, першым слухачом і крытыкам маіх твораў бывае жонка. Яна, між іншым, музыкант-прафесіянал.

— Наколькі я ведаю, вы доволі часта сустракаецеся са слухачамі, удзельнічаеце ў творчых паездках да вясковых жыхароў. Што даюць вам такія сустрэчы?

— Пастаянныя зносіны са слухачамі даюць, на мой погляд, нямала кампазітару. Я ж і пішу для іх, для нашых людзей. І таму мне хочацца ведаць, як яны ўспрымаюць той ці іншы твор, што ім падабаецца, што не вельмі. Іншы раз у стане творчага незадавальнення не ведаю, куды ісці далей, якім шляхам. Тады лепшы паратунак — сустрэча, гутарка з людзьмі, у якой ты пачуеш і прыязныя словы, і крытыку. І крызісны настрой сам сабой знікае.

— Творчасць, як вядома, не салодкі хлеб: пошукі, расчараванні, узлёты і зноў пошукі. Вечны неспакон душы, як сказаў паэт. А калі да гэтага дадаць яшчэ з дзесятак грамадскіх абавязкаў...

— Грамадскія абавязкі даюць мне адчуванне паўнаты жыцця. Наогул сучасны кампазітар, паэт, пісьменнік, мастак, любая творчая асоба не можа, мне здаецца, існаваць адасоблена, адгарадзіцца ад грамадскага жыцця. Замкнёнасць асуджае яго на самакапанне, на адарванасць ад рэальнасці і сучаснасці.

Я лепш абмяжую сябе ў адпачынку, чым, скажам, адмоўлюся ад работы ў Мастацкім савеце Міністэрства культуры БССР ці Мастацкім савеце Беларускага рады.

— Дарэчы, пра адпачынак. Чым вы займаецеся ў вольны час?

— Раней — была дарога. Любіў хадзіць пешшу. Цяпер, на жаль, не магу сабе дазволіць гэтага. Затое з асагдай чытаю: публіцыстыку, сучасную літаратуру, класіку.

А калі-нікалі хочацца ўбачыць, як узыходзіць сонца. Падымуся тады рана-рана і чакаю, калі блісне першы прамень, другі... Ці, скажам, восеньскі лістапад. Што можа быць чароўней за яго ціхую мелодыю?..

— Юрый Уладзіміравіч, шчырае дзякуй за гутарку. Спадзяюся, што неўзабаве мы пачнем вашы новыя песні. Прыміце нашы віншаванні з 60-гадовым юбілеем і пажаданні здароўя і плёну ў творчасці.

Таццяна АНТОНАВА.

НА САВЕЦКІМ ТЭЛЕЭКРАНЕ — ФАЛЬКЛОР З УСЯГО СВЕТУ

ЗАЛАТЫ ФОНД НАРОДНАЙ ТВОРЧАСЦІ

На савецкім тэлебачанні ёсць шэраг пастаянных перадач, непасрэдна прысвечаных народнай мастацкай творчасці, якія рыхтуе Галоўная рэдакцыя народнай творчасці.

Штомесячны тэлегляд «Народная творчасць» вызначаецца разнастайнасцю матэрыялу: на працягу 45 мінут глядач можа пабываць, напрыклад, на выстаўцы мастакоў-аматараў ці паслухаць латышскія народныя харавыя песні, убачыць эстонскі народны танец у выкананні ўдзельнікаў самадзейнага танцавальна-інструментальнага ансамбля. Разнастайнасці фальклорных жанраў адпавядае і разнастайнасць форм паказу — тэлерэпартаж, канцэртны нумар, партрэтная замалёўка...

Перадача «Родныя напевы» два разы ў месяц прадстаўляе тэлегледачам фальклорныя хоры і ансамблі. Рубрыка «Вам нашы песні і танцы» з тым жа інтэрвалам знаёміць з фільмамі-канцэртамі творчага аб'яднання «Экран», складзенымі з народных песень і танцаў у выкананні артыстаў-аматараў. Перадача «Творчасць народаў свету» расказвае аб нацыянальных і міжнародных фестывалях народнай творчасці, аб развіцці нацыянальных традыцый.

Асобае месца ў савецкім фальклорным тэлебачанні ўжо дзесяць год займае рэгулярны Міжнародны фестываль тэлевізійных праграм аб народнай творчасці — «Вясёлка». У пачатку гэтага года пазыўныя «Вясёлкі-85» абвясцілі тэлегледачам Савецкага Саюза аб пачатку паказу фальклорных фільмаў, якія ўдзельнічалі ў шостым па ліку фестывалі, прычым калі на першым былі прадстаўлены праграмы з семнаццаці краін, то на сёлетнім — ужо з сарака дзвюх. Гэтыя фільмы разнастайныя па матэрыялу, па манеры і па мастацкаму ўзроўню. Але кожны — тая неабходная «цаглінка», з якіх складаецца залаты фонд фальклору народаў свету.

Што ж паказвае «Вясёлка»? Гэта і фіеста на Філіпінах, у якой удзельнічае больш за 100 этнічных груп, і нацыянальныя спартыўныя гульні плямёнаў Алжыра; гэта сям'я з беларускай вёскі, якая беражліва, з пакалення ў пакаленне захоўвае народныя песні; і старадаўнія абрады і танцы на Гавах... «Вясёлка» пранікае ў самыя аддаленыя куткі планеты і раскрывае фальклорныя традыцыі, якія там захаваліся.

«Вясёлка» — фальклорны фестываль, але і тэлевізійны, таму заканамерная цікаўнасць не толькі да таго, што знята, але і як знята.

— Стваральнікаў праграм аб народнай творчасці па іх манеры працаваць я б падзяліў на «працакалістаў» і «інтэрпрэтароў», — гаворыць нязменны старшыня міжнароднага журы фестывалю Ігар Маісееў, мастацкі кіраўнік сусветна вядомага Дзяржаўнага ансамбля народнага танца СССР. — Мне асабіста бліжэй

другі падыход да справы. Задача «інтэрпрэтароў» народнай творчасці — не сказаць вытокаў, паказаць яе так, каб было цікава чалавеку ХХ стагоддзя. Гэта няпроста: ёсць небяспека, захапіўшыся рэжысурай, здрадзіць ісціне. Але такая небяспека пагражае і «працакалістам», калі да з'явы фальклору яны падыходзяць павярхоўна, фатаграфуюць, не ўнікаючы ў сутнасць. Аднак самае жахлівае, калі б усе рэжысёры пачалі працаваць аднолькава...

Тэлебачанне, якое мае адначасова унікальныя магчымасці збірання, фіксацыі і аналізу ўзораў народнай творчасці, выяўляе зусім процілеглыя, здавалася б, узаемавыключальныя тэндэнцыі яго развіцця ў сучасным свеце. З аднаго боку — гэта пэўная захаванасць, жывучасць самых архаічных форм у найбольш цывілізаваных, урбанізаваных рэгіёнах, перш за ўсё ў Еўропе. Дзякуючы тэлеэкрану адбываюцца адкрыцці, якія пацвярджаюць устойлівасць фальклорнай традыцыі, яе глыбокае ўздзеянне на свядомасць людзей. З другога боку, я адзначае Ігар Маісееў: «Фальклор паступова размываецца. З'яўленне ў ім новых рытмаў, тэм, пластычных вобразаў спыніць цяжка. Гэта працэс натуральны, як абнаўленне вады ў ручаі».

Працягваючы размову аб тэндэнцыях развіцця сусветнага фальклору, Ігар Маісееў гаворыць: «З аднаго боку — гэта цяга фальклору да эстрады. Прыклад таму — праграмы Ганы, Нігерыі, Маўрыкія. Там самабытна ўсё: касцюмы, мелодыка, рытмы, якія тым не менш спалучаюцца з рысамі, прынесенымі сучаснай музыкай, джазам. З другога боку — рух ад эстрады да фальклору. Гэта можна, у прыватнасці, назіраць у цікавай амерыканскай праграме аб конкурсе студэнцкіх хораў».

Міжнароднае журы «Вясёлкі» шосты раз за дзесяць год вызначыла пераможцаў. Першае месца атрымала праграма тэлебачання Манголіі «Свята касцюў», другое — стужка бразільскай тэлекампаніі «У клубах пилу». Стужка «Гуляне ў Вітаславіцах» тэлебачання СССР адзначана прызам Саюза кампазітараў СССР і Дыпломам міжнароднага журы. Лёс галоўнай узнагароды фестывалю — прызам Дзяржтэлерадыё СССР — вырашыць вялікае журы гледача пасля паказу па савецкім тэлебачанні ўсіх конкурсных праграм.

Традыцыйны фестываль «Вясёлка», арганізаваны савецкім тэлебачаннем, стаў вялікай падзеяй у лёсах міжнароднага фальклору канца ХХ стагоддзя. І яшчэ. Штогдынёвы выхад у эфір унікальных паўгадзінных фальклорных фільмаў ператварыў «Вясёлку» ў значны факт культуры жыхароў СССР — бо фестываль уцягнуў у сваю арбіту вялікую колькасць тэлегледачоў.

Ірына АРЛОВА,
музычны крытык.

ПРЭМ'ЕРЫ, ВІСТАУКІ, СУСТРЭЧЫ

У ТЭАТРАХ — ПАПАЎНЕННЕ

Традыцыйны штогодні вечар «Пасвячэнне ў артысты» прайшоў у Доме работнікаў мастацтваў. Маладое папаўненне калектываў мінскіх тэатраў віталі галоўны рэжысёр тэатра імя М. Горкага В. Маслюк, галоўны рэжысёр тэатра юнага гледача У. Караткевіч.

ЖЫВОЕ СЛОВА

Вершы Я. Купалы, Я. Коласа, М. Танка, Я. Сіпакова і іншых паэтаў, а таксама беларускі фальклор працуюць у новай літаратурна-музычнай кампазіцыі «У народ і край свой толькі веру...» народнага тэатра чытальнікаў «Жывое слова» Мінскага педагогічнага інстытута імя Горкага. З прэм'ерай пазнаёмліся рабочыя і служачыя саўгаса «Краснае» Маладзечанскага раёна.

ЮБІЛЕЙ ДЫРЫЖОРА

Сустрэча з Сімфанічным аркестрам Дзяржтэлерадыё БССР і яго мастацкім кіраўніком і галоўным дырыжорам, заслужаным артыстам рэспублікі Барысам Райскім адбылася ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Шматлікія слухачы згадалі адметную

гісторыю добра вядомага ў рэспубліцы калектыву, гаварылі пра ўклад Б. Райскага ў прапаганду беларускай музыкі. А адбылося ўсё з нагоды юбілею дырыжора. Сёлета яму споўнілася семдзесят год.

КЛУБ СЯБРОУ АПЕРЭТЫ

У рэспубліканскім Доме работнікаў мастацтваў пачаў сваю работу «Клуб сяброў оперы». Першымі гасцямі амаатароў тэатра былі ўдзельнікі спектакля-прэм'еры Дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі БССР «Іраем прынца і жабрака». Галоўны рэжысёр В. Цюпа расказаў аб новай рабоце калектыву, прадставіў афіцэраў. Былі паказаны сцэны са спектакля.

НА «БАЙКАЛЬСКІМ МЕРЫДЫЯНЕ-85»

У Іркуцку і Іркуцкай вобласці прайшлі Дні савецкай літаратуры, якія адбываліся пад традыцыйнай назвай «Байкальскі мерыдыян». У абласным цэнтры і некаторых раёнах вобласці выступілі мясцовыя літаратары, а таксама госці з іншых куткоў краіны. Беларускаю пісьменніцкую арганізацыю прадстаўляў паэт Леанід Дранько-Майсюк.

нашы слаўтыя землякі

ІКАР З ПІНСКА

Не так даўно мне пашанцавала пабываць у пасёлку Планерскае каля Феадосіі, дзе адкрыўся Музей гісторыі савецкага планерызму і парашутызму. Гэта новы філіял Цэнтральнага дома авіяцыі і касманаўтыкі імя Фрунзе — адзіны ў краіне музей такога тыпу.

Музей пачынаецца з выстаўкі «Парашутны спорт у СССР», складзенай Цэнтральным домам авіяцыі і касманаўтыкі імя Фрунзе. Ужо першыя экспанаты ўводзяць наведвальніка ў дзівосны і чароўны свет.

Ва ўсе часы чалавек што-небудзь вынаходзіў. Веласіпед, Паруснік, Паравоз. А калі легенда аб Ікары становілася быллю, калі з'явіліся першыя ў свеце аэрапланы, калі колькасць палётаў расла, а разам з імі і колькасць лётных здарэнняў, стала ясна: чалавек павінен вынайці на выпадак аварыі ці гібелі паветранага апарата выратавальны сродак. Так з'явіліся парашуты.

Яны былі вельмі розныя, першыя «паветраныя купалы». Вось цікавы экспанат — парашут сістэмы Глеба Кацельнікава, спачатку далёкага ад авіяцыі чалавека, рускага прафесійнага акцёра. Яшчэ ў дэрэвалюцыйны час яго глыбока ўзрушыла гібель лётчыка Льва Маціевіча, і з таго часу ён прысвяціў жыццё вынаходству «выратавальных ранцаў». Гэта ён, Глеб Кацельнікаў, выпадкова ўбачыў, як вялікую шаўковую тканіну прапусцілі праз маленькі пярэсёнак і зразумеў, што для вырабу парашута лепшай тканіны і не знайсці.

Кацельнікаў вынаходзіў парашуты на зямлі. А выпрабуйваць іх можна было толькі ў паветры. Канструктару патрэбны былі адважныя, мужныя людзі. Адным з іх і стаў Якаў Машкоўскі, чыё імя на яго радзіме — у Пінску — носіць адна з гарадскіх вуліц. Вось ён усміхаецца з музейнай фатаграфіі, з тых далёкіх і блізкіх нам трыццаціх гадоў.

У той час цяжка было ўявіць нешта больш папулярнае ў нашай моладзі, чым авіямадэлізм, планерызм і, бадай, самы рамантычны від авіяцыйнага спорту — парашутызм. І самым жаданым сімвалам быў значок — маленькі сіні ромбик з белым парашуцікам.

Усёй краіне былі вядомы імёны Машкоўскага, Мінава, Еўдакімава, Кайтанава... Смелыя выпрабавальнікі спачатку самі правяралі спосабы выканання скачкоў з розных вышынь, з розных самалётаў, з розных фігур, у розных умовах. А затым вучылі іншых.

Якаў Машкоўскі быў заснавальнікам савецкай парашутнай школы. У музеі ў Планерскім прадстаўлена мноства здымкаў, на якіх паказаны Машкоўскі. Вось ён з Леанідам Мінавым, бліжэйшым сябрам, пільна глядзяць у неба, сочаць за скачкамі. А вось сам Машкоўскі гасіць парашут пасля эксперыментальнага скачка.

У музеі выстаўлена аўтабіяграфічная кніга бліжэйшага саратніка Машкоўскага — Канстанціна Кайтанава. Я прачытаў яго захапляючую «Аповесць пра парашут» і знайшоў там, у прыватнасці, расказ аб тым, як у 1930 годзе Мінаў даў заданне Машкоўскаму затрымаць раскрыццё парашута на пяць секунд:

«...Зверху, з самалёта, добра было відаць, як парашутист рвануў выцяжнае кольца. Час успываць светламу купалу. Але парашутист ляцеў спіной да зямлі, выцяжны парашуцік патокам паветра прыціскала да спіны, і асноўны парашут не раскрываўся... Пакуль Машкоўскі ўзважваў, як і што зрабіць у такой сітуацыі, ён праляцеў добрых пяцьсот метраў. Вырашыў раскрываць запасны. І толькі павёў рукой, як яго перавярнула, і парашут імгненна раскрыўся. Усё скончылася добра...».

Рызыкавалі ледзь ці не што-

дзённа. Трэба было паказваць, а іншы раз і даказаць перавагі тых ці іншых спосабаў. Сам Мінаў выканаў першы ў нашай краіне скачок на ваду ў 1931 годзе ў прысутнасці лётчыкаў.

З цікавасцю чытаю старую газетную выразку, выстаўленую ў экспазіцыі:

«Аб узнагароджанні майстроў парашутнай справы. Цэнтральны Выканаўчы Камітэт Саюза ССР пастанаўляе: за выдатныя заслугі ў развіцці парашутызму, за неаднаразовыя праяўленыя смеласці, адвагі і мужнасці пры правядзенні як звычайных, так і зацяжных і эксперыментальных скачкоў з парашутамі з рознага становішча самалёта днём і ноччу, за ўстанавленне шэрагу сусветных рэкордаў — узнагародзіць:

...ордэнам Чырвонай Зоркі — Машкоўскага Я. Д. — начальніка Вышэйшай парашутнай школы Асаавіяхіма, майстра парашутызму, выдатнага эксперыментара па асваенню скачкоў з розных самалётаў у розных метэаралагічных умовах».

Тут жа вялікае фота: усе ўзнагароджаныя разам з Міхаілам Калініным. Выстаўлена і іншае фота: Калінін уручае нашаму праслаўленаму земляку ордэн Леніна.

Як сведчаць экспанаты музея, Леанід Мінаў і яго памочнік Якаў Машкоўскі былі камандзірамі першага ў свеце паветранага дэсанта.

Лёс лётчыка-парашутиста Якава Машкоўскага, які пражыў усяго трыццаць чатыры гады, складваўся так, што ён у сваёй справе заўсёды стаяў ля вытокаў якаснага новага вопыту. Ён як Ікар з легенды.

У трыццаць дзевятым адважны майстар парашутызму загінуў пры выкананні службовых абавязкаў.

Алесь ЛЕАНАВЕЦ.

Араkdзь КУЛЯШОУ

ВОСЕНЬ

Адцвілі блакітам васількі,

Каласы схіліліся да долу.

У снапы кладзецце жытні

колас,

Пад снапамі енчаць кавалькі.

Жаўталісце з роем павуцін

У маністу восені сплялося.

Горкі асыпаецца палын,

Дзень бяжыць з палёў

пужлівым лосем.

Гумар

УСМЕШКІ ФІЛОСАФАУ

У Арыстоцеля запыталіся:
— Чым ты адрозніваешся ад большасці людзей?

— Яны жывуць для таго, каб есці, а я ем для таго, каб жыць, — адказаў філосаф.

Калі фракійскі цар Лісімох прыгразіў філосафу Феадору смерцю, апошні ўсклікнуў:

— Вялікая важнасць: любая ядавітая муха зробіць гэта.

Даведаўшыся, што філосаф Анаксагор памірае з голаду,

яго вучань — вялікі дзяржаўны дзеяч Перыкл — наслай яму грошы.

— Аднясьце грошы назад, — сказаў філосаф. — Калі б ён хацеў, каб свяцілыня не згасла, трэба было запойніць яе маслам загадзя.

Да філосафа Дэмакрыта звярнуўся яго вучань:

— Хачу навучыцца курыць. Ці карысна гэта?

— Курэнне карысна на трох прычынах. Па-першае, хто курыць, ніколі не старэе.

— Чаму?

— Таму што не паспявае па-старэць. Ён памірае маладым. Па-другое, у дом яго ніколі не залезуць злодзеі...

— Чаму?

— Таму што курыльшчык усю ноч кашляе, а злодзеі думваюць, што ён не спіць. Але гэта яшчэ не ўсё! Сабакі ніколі не чапаюць курыльшчыка...

— Чаму?

— Таму што ў яго рана адмаўляюць ногі і ён шкандыбае, абапіраючыся на кій. А кія, сынок, нават шалёны сабака баіцца...

ЦІ НЕ ЗАБЫЛІ
ВЫ ПАПІСАЦА НА

«Голас Радзімы»

ПАВАЖАНЫЯ ЧЫТАЧЫ!

ЦІ ПАКЛАПАЦІЛІСЯ ВЫ АБ ТЫМ, КАБ ЖАДАНАЯ ГОСЦЯ, ЯК ВЫ НАЗЫВАЕЦЕ ГАЗЕТУ, І У 1986 ГОДЗЕ КОЖНЫ ТЫДЗЕНЬ ПРЫХОДЗІЛА У ВАШ ДОМ І ПРЫНОСІЛА ВЕСТКІ З РОДНАЙ БЕЛАРУСІ!

КАЛІ ВЫ ЖАДАЕЦЕ ВЕДАЦЬ АБ УСІХ ЗНАЧНЫХ ПДЗЕЯХ ЭКАНАМІЧНАГА, ГРАМАДСКАПАЛІТЫЧНАГА І КУЛЬТУРНАГА ЖЫЦЦЯ БЕЛАРУСКАЙ ССР, АБ ЯЕ МІЖНАРОДНЫХ СУВЯЗЯХ, АБ СЕННЯШНІМ ДНІ ВАШЫХ РОДНЫХ ВЕСАК І ГАРАДОУ, ПАПІСВАЙЦЕСЯ НА ГАЗЕТУ «ГОЛАС РАДЗІМЫ».

ДАПАМОГУЦЬ ВАМ У ГЭТЫМ ФІРМЫ І АРГАНІЗАЦІІ, ЯКІЯ ПРЫМАЮЦЬ ПАПІСКУ НА САВЕЦКІЯ ГАЗЕТЫ І ЧАСОПІСЫ У КРАІНЕ, ДЗЕ ВЫ ЖЫВЯЦЕ. НАГАДАЕМ ІХ АДРАСЫ.

АУСТРАЛІЯ

NEB Library and Sub.
Service 64-68 Shepherd St.
Marrickville 2204 NSW

New Era Bookshop
425 Pitt Street
Sydney NSW 2000

АРГЕНЦІНА

Szmid Sergio
Directorio 486
1822 Valentin Alsina
Buenos Aires

БЕЛЬГІЯ

Association
Belgique — U.R.S.S.
21, rue du Meridien
1030 Bruxelles

АНГЛІЯ

Central Books Ltd.,
14 The Leathermarket,
London SE1 3ER, England

ІТАЛІЯ

Libreria Italia — U.R.S.S.
Piazza della Repubblica, 47
00 185 Roma

ІСПАНІЯ

Libreria Rubinos
Alcala, 98
Madrid — 9

ГАЛАНДЫЯ

Pegasus Boekhandel
Leidsestraat 25
Amsterdam

КАНАДА

Progress Books
71 Bathurst Street
3rd Floor
Toronto, Ont., M5V 2P6
Librairie Nouvelles

Frontieres Inc.
185 rue Ontario est
Montreal, P. Q. H2X 1H5

ЗША

Znanie Book Store
5237 Geary Boulevard
San Francisco, 94118, CA
Victor Kamkin Bookstore,
INC 12224 Parklawn Drive
Rockville, Maryland 20852

ФРГ

W. E. Saarbach GmbH
Ausland-Zeitungshandel
5 Köln I
Follerstrabe 2 —
Postfach 10 16 10

Kubon und Sagner
P. O. Box 34 01 08
D-8000 München 34

ФІНЛЯНДЫЯ

Akateeminen kirjakauppa Oy
Subscription Department
Postilokero 128
00101 Helsinki 10

Tidningsbokhandeln
Tavastgatan 26 B
Box 79
Turku

ФРАНЦЫЯ

Librairie du Globe
2, Rue de Buci
75006 — Paris, 6-e
Les Livres Etrangers, S. A
10, Rue Jean de Beauvais
75005 — Paris, 5-e

ШВЕЙЦАРЫЯ

Librairie Rousseau
36, rue J.-J. Rousseau
1201 Geneve

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1933